

Píseň: S373 + modlitba

Čtení: Přídavky k Est 5

Milé sestry, milí bratři,

při našem posledním setkání jsem rozkreslil, jak Ester napíná krále, a jak ten se stále znovu a znovu doptává, o co že Ester jde. Dokonce polovinu království ji nabídl! Ester téměř jistě také využila své ženskosti, aby královu zvědavost a fantazii trochu okořenila – a její plán vyšel, král byl čím dál zvědavější na Esteřino přání.

Připomenu také vykladačský výstup z Est 5: K důvěře v Hospodina patří také trpělivost a nespěchání. Na jednu stranu máme na Hospodina vyvíjet určitý „tlak“. Máme prosit, aby „už už“ v plnosti přišlo jeho království, na druhou stranu však máme přijímat a žít bez zlosti, když ještě stále nepřišlo a nepřichází.

Přídavky k Est 5

Asi už nás nepřekvapí, že se opět zdůrazňuje zejm. modlitba k Bohu a jeho působnost v příběhu Ester: „vzývala Boha Vševidoucího“, „Bůh změnil králova ducha k mírnosti“.

Je však zajímavé, jak moc zdůrazňují Přídavky roli Esteřiny krásy. Původní hebrejský text toto zmíní jen jednou (proč také vícekrát?), a zbytek je přece jasný – řecký naopak všechno musí opakovat, zdůrazňovat: Esteřinu krásu, Boží působení atd. Copak jednou něco říct nestačí? V řeckém světě a jeho dědicích asi ne. Nebo alespoň takový je zvyk. A Čechy jsou také dědicem řeckého způsobu myšlení.

Všimněme si, že král Achašvéróš má Hospodinovské atributy: Vypadá velmi hrozivě, obličej mu žhne slávou, pod jeho pohledem královna ztrácela vědomí, Ester řekne, že ho „viděla jako Božího anděla“, a že má král nějakou svou „slávu“. Na jednu stranu jde o vyostření příběhu, aby byl čtenář vtažen do děje dramaticností celé scény – to je pochopitelné. Na druhou stranu si vnímáme určitou přehnanost tohoto popisu. Kdybychom viděli tuto scénu zahranou, asi by v ní herci notně „přehrávali“. Ano, Ester jde o život, ale proč by pod královým pohledem ztrácela vědomí?

Problém je pak i teologický: Proč má tento nijak dobrý král takovéto atributy? A za jakým účelem je pisatelé uvádějí? Skutečně jen pro dramatickosti situace? Pak je to chyba – některé atributy jsou v Písmu (ale vlastně i ve světě) rezervovány pouze pro Hospodina. Jejich užití u člověka pouze mate, neboť stírá rozdíl mezi sférou lidskou a božskou.

Přídavky zřejmě chtějí zdůraznit, opět, Boží moc v příběhu. Je to Bůh, kdo obrátí Achašvérošova ducha k mírnosti, ne Esterina krása či odvaha. Naopak její krása ani odvaha nepřinesla kýžené ovoce.

Asi rozumíme této až deuteronomistické čistotě, že vše má v rukou Hospodin, ale stejně vnímáme, že naše jednání a příprava na něj taky ovlivňuje dění světa. Proto jsou Přídavky, a vždy budou, deuterokanonické. Je moudré číst, že to Hospodin nakonec mění Achašvérošova ducha, a je to pravda. Ale že by Esterina příprava, krása a odvaha měly nulový vliv? To nejen, že není možné, ale také to popírá základní sdělení Písma: Člověk má vliv, má velkou moc (Ž 8, 6: „*Jen maličko jsi člověka omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností.*“). Jde o to, k čemu ji upne a z čího rozhodnutí – ze svého nebo Božího.

Závěr Přídavků jen, dle mého názoru, dokresluje takřka „telenovelovitou“ scénu: Ester se připravuje, je nádherná. Avšak pod královým pohledem omdlévá. Ten však přiskakuje, bere ji do náruče, křísí, upokojuje. Ester tak pronese jednu větičku a stejně omdlí v králově náručí. Král se leká a „všechno služebnictvo ji povzbuzovalo“.

Kromě té přehnané romantičnosti je v tomto oddílu přítomen také nemalý rozpor: Královnino srdce sevřeno strachy, ale pak ji všichni povzbuzují, aby se probrala ze mdlob do kterých upadla poté, co už nebylo čeho se bát.

Čtení: Est 6

Est 6

Est 6 je kapitola plná změn, zvrátů a proměn. Haman si brousí zuby na Mordokajovu smrt - brousí také kůl, na nějž ho chce pověsit. Král nemůže spát, dosl. od něj prchá spánek. A Zereš, Hamanova

žena, a tak také již patřící do rodu Agagova, obrací své tvrzení, které ještě v noci bylo: „Udělej, Hamane, kůl, a Mordokaje na něj pověš!“

Celá situace však značně sledem spíše nepravděpodobných událostí: Od krále prchá spánek. Tak si ze všech zápisů a kronik vybere zrovna tu, ve které se píše i o Mordokajově záchraně právě Achašvéróšova života. A i tenhle oddíl je nakonec královi přečten. A je to Haman, kdo zrovna stojí na nádvoří, když Achašvéróš potřebuje poradit, jak Mordokaje odměnit.

Je to celé náhoda? Pisatelé LXX (Septuaginty) měli za to, že je až příliš snadné říct, že to je skutečně pouze náhoda, a tak k prvnímu verši přidali, že to byl Bůh, kdo od Achašvéróše odháněl spánek. A tedy že to byl Hospodin, kdo nastartoval celou tu zlomovou šestou kapitolu.

Pokud my to samé již dobře vnímáme v textu hebrejském, tím lépe – neboť autoři spisů SZ na náhody nevěřili, nakonec ani nemohli, to je až výdobytek osvícenství a moderny, že co se nedá vysvětlit rozumem a racionálním řetězcem příčina následků, lze vysvětlit „náhodou“. Ale není chybou vyznat explicitně a nahlas, že to je Boží dílo, jako to udělali autoři LXX.

Možná nejpřekvapivější je však Achašvéróšova otázka ohledně Mordokajovy odměny. Proč by se král na něco takového ptal? Bud' je zvykem do knihy letopisů a památných událostí psát i odměny – a pak není důvod se ptát. A nebo není zvykem psát i o odměnách a poctách, a pak opět není důvod se ptát. Král se však, čert ví proč, zrovna u toho Mordokaje zeptal.

Způsob, jakým se Achašvéróš ptal, prozrazuje, že autor Est skutečně znal Persii té doby. Lidé, kteří nějakým způsobem chránili život vládce Persie byli odměňováni a povyšováni titulem „orosangai“ (dobrodinec králův). Proto se král ptá na pocty a povýšení – protože tak se v podobných případech postupovalo.

V tu chvíli si Achašvéróš všiml osoby na nádvoří. Naposledy tam takto trpělivě a nervózně čekala královna Ester, tak kdopak je to tam tentokrát, a jaké přání bude od krále chtít? „To je Haman, stojí na nádvoří“.

Všimněme si, že Haman už je tak plný sám sebe, že nejde krále ani prosit o Mordokajovo pověšení, jde si o tom s králem „promluvit“. A navíc: Koho jiného než Hamana by chtěl král poctít? Hamanova iracionalita a pýcha dosahuje v Est 6 svého vrcholu – a hned také přichází pád.

Vždyť jeho dojem nemá vůbec žádnou oporu ve vnějším dění. Král nemohl vědět, že to Haman k němu přichází, a pokud by chtěl Hamana poctít, sám by ho dal zavolat!

A tak začíná Hamanův pád: Tak zaslepený vlastní mocí, vlastním plánem a zejména svou vlastní osobou, že si nevidí ani na špičku nosu – a tedy ven ze své mysli. Haman se přece nemusí ptát, koho že to chce král poctít. Samozřejmě, že Hamana, koho jiného! Haman přece nemusí zjišťovat, co se to král snaží sdělit, on už přece ví!

Haman pak musel jistě koukat jako vyoraná myš, když zjistil, že se král Achašvéróš ptal kvůli židu Mordokajovi. A možná mu i došlo, že král přece neměl za co jeho-Hamana poctít, tak proč ho taková hloupost napadla...

To je opět aktuální sdělení knihy Ester. Nakonec, to je sdělení, dokonce evangelium, které bude aktuální asi až do skonání věků: Základním kamenem úrazu v lidském životě je dojem, že rozumím, že vím. Že znám příčiny a důsledky, znám myšlenky a hlubiny srdce druhých lidí. Dokonce natolik dobře, že se už ani nemusím doptávat, abych porozuměl, nemusím zkoumat své vlastní názory, postoje, nápady a myšlenky, natožpak kriticky zkoumat, zda jsou podložené něčím víc, než jen tím, že „já si to myslím“, nebo „mně to dává smysl“. Takový byl totiž i Haman...

A obzvlášť člověk nábožensky praktikující, ať už křesťan, žid, či kdokoli jiný, by se právě tímhle „já si to přece myslím, mně to dává smysl“ řídit neměl. To je totiž jasná svévole, zpupnost, bohorovnost: „Mně to dává smysl, tak to tak je, nebo dokonce být musí“ apod. To je základ hříchu. Stejně uvažuje Eva a pak i Adam v zahradě Edenu. Stejně uvažuje např. také David, když místo boje za svou zem okukuje v noci Batšebu. Stejně uvažují učedníci, když se Ježíše ptají, kterýže z nich bude sedět po Ježíšově pravici a který po levici.

O příkladech z našich životů, ani nemluvě, všichni jich jistě známe víc než dost. A ve všech těch případech končí takovýhle způsob myšlení-nemyšlení špatně, až zle. Haman, král David, Adam a Eva jsou toho jednoznačným příkladem.

Neboli: Písmo svaté velmi dobře ví, že každý člověk je přirozeně svévolníkem. Někdo více, někdo méně. Někdo zkoumá více své myšlenky, názory a vyjádření, někdo méně. Ale každý může proti tomuto přirozenému sklonu, proti této antropologické konstantě, bojovat. A s Boží pomocí může vítězit. Nebo může nebojovat proti své „zakřivenosti do sebe“ (= hřích), proti samozřejmé platnosti vlastních myšlenek – a způsobovat veliké utrpení sám sobě i svým blízkým, nejčastěji v podobě narůstající samoty.

Ester se rozhodla, na popud tvrdých slov Mordokajových, bojovat proti samozřejmosti své myšlenky, že když půjde ke králi, zemře. A nezemřela. A král jí byl tak okouzlen, že by jí dal i půlku království. Abraham se rozhodl bojovat proti samozřejmosti své myšlenky, že putovat přes poušť s celou rodinu jen proto, že mu to řekl nějaký Bůh. A stal se požehnáním pro všechny národy.

Ježíš Kristus, dovolte mírnou provokaci, nepodleh samozřejmosti myšlenky, že jeho vlastní smrt přece nemůže ničemu prospět – vždyť on je hlava i srdce celého jednoho hnutí, bez něj se rozpadne! A také se rozpadlo... Ale Hospodin ukázal, že ani tato myšlenka není nijak samozřejmá a nevyhnutelná, jakkoli je logická!

A tak se vzpírejme tomuto způsobu přemýšlení-nepřemýšlení. Zkoumejme, co já vlastně vím, co si jen myslím, a co je podloženo něčím víc, než jen myšlenkou mou nebo někoho jiného. A co není! Protože co není podloženo něčím víc než jen myšlenkami, je většinou nepravda, polopravda, lež. Jako královský výnos na vyvraždění židů na popud Agagovce Hamana. Jako Hamanovo: „Koho jiného by král mohl chtít poctít než mě?“

Hamanova pocta

Hamanova pocta je vskutku královská: Obléknout poctěného do královského roucha, posadit ho na královského oře a vložit na jeho hlavu královskou korunu. Pokud by panovaly nějaké pochybnosti,

skutečně je myšlena hlava onoho oře. To máme doloženo jak z Asýrie, tak i z perských vyobrazení – např. v Persepolis.

Tato Hamanem vymyšlená pocta je pocta vskutku královská. Člověk oděný jako král si skutečně jako král připadá! Mordokajovi je však tato pocta zřejmě úplně jedno. Jediné, čím Mordokaj na celou tuhle eskápádu s poctou reaguje, je jeho návrat do královské brány, kde seděl v žíněném rouchu a s popelem na hlavě. Ale ani toho si ten Haman už nevšiml.

Zato je smuten, jako by mu někdo zemřel – se zakrytou hlavou. Mordokaj, který byl odměněn po právu, vnímá pravou hodnotu takovéto pocty: Je nulová. A byla by nulová, i kdyby nepřišla ve chvíli hrozby smrti celého Mordokajova lidu. Ani královská pocta největšího kalibru, dokonce z úst zloducha Hamana, Mordokaje nepotěší. Proč by taky měla...

Haman, poníženy svou zpupností, zaslepeností a sebestředností utíká domů stěžovat si své manželce. Neměl za co být odměněn, a nebyl odměněn. Byl přeplněn pýchou – a byl snižen. A přesto si připadá jako chudák, jako ublížený chudáček, je smutný a zakrývá si hlavu. Jak často jsme se s tímhle setkali u lidí, včetně sebe...

I Hamanova vlastní žena pochopí, jak se věci mají: „Hamane, je-li Mordokaj židovského původu, nic proti němu jako Agagovec nezmůžeš, nakonec mu podleheš!“ Ani ta Zereš vůbec neřeší, že musel Haman provolávat královskou poctu svému nepříteli.

A tak tu máme Hamana, který byl ve stejné situaci jako královna Ester v páté kapitole. Stál na královském nádvoří, aby si u krále vyžádal něčí život. Ester však hovořila s králem uctivě, pokorně a podle protokolu („Uzná-li král za vhodné.“ „Jestliže jsem získala královu přízeň, jestliže král uzná za vhodné splnit mou prosbu.“) – Haman měl za samozřejmé, co a jak král chce a myslí, tak na co protokol, na co si před králem největší říše světa rozmýšlet svá vlastní slova!

Ester se změnila – na popud Mordokajových slov. Král Achašvéróš, ten král, který z naprosto hloupého důvodu zapudil svou ženu Vašti („tu nejlepší“), který naslouchá svým hloupým rádcům a nechá sebou manipulovat jako nerozumné dítě – i ten král se v tom

dnešním oddílu změnil: Jak to, že Mordokaj, který mi zachránil život, nebyl odměněn? To je třeba napravit! Z krále hloupého a neschopného se stává král dobrý a spravedlivý – vždyť je to král, který přiznává svou chybu a chce ji napravit!

I ta Zereš, ta cizinka, ta žena Hamanova a tak již součástí rodu Agagova, změnila své smýšlení: Pochopila, že Haman nemůže proti Mordokajovi zvítězit. Vždyť jak málo chybělo dnes k tomu, aby ten poctěný Mordokaj požádal krále Achašvéróše o usmrcení Hamana a záchranu svého lidu!

Jen ten Haman, ze všech těch postav, jež proměnu a sebe-změnu potřebují, jen ten Haman nic. Právě ten Haman, komu byl dopřán nejsilnější impuls k sebezpytování, pokoře a obrácení, právě ten Haman se neobrátil. Vždyť být pyšný, ale být ponížěn svými vlastními myšlenkami, to je velké požehnání. Mít manželku jako je Zereš, která na rovinu vyzná a poradí pravdu, která sama je příkladem pokory a hledání pravdy, a raději svého manžela varuje, ačkoli to je to poslední, co chtěl v té chvíli slyšet, to je požehnání ještě o něco větší. A podobně jsem hovořil i minulý týden.

A tak ten Haman, který stál ve stejné situaci jako Ester, raději zůstává zakroucen do sebe samého. A tím zpečetuje svůj život, tím se také projevuje jako síla Zla. Tím ukazuje, kam až sahá lidská svoboda: Člověk je tak svobodný, že si může vybrat žít ve lži, ve svých představách a odmítat pravdu, ačkoli ta je mu stavěna před oči a nabízena ze všech stran. Člověk je tak svobodný, že může odmítnout tlak všeho, i kdyby byl tento tlak sebestopšnější a sebestopšnější.

Tváří v tvář čemu se pak takový člověk hroutí a rozsypává, na čem jediném takovému člověku záleží, o tom až příští kapitola příští týden.

Shrnutí

Co říci závěrem k Est 6? Každý člověk může a musí volit mezi životem podle Pravdy, nebo podle Sebe (podle svého Já!).

Život podle Pravdy je život obtížný, náročný. Je to život, kdy člověk musí často přiznat svou chybu a mýlku. Svou zpupnost a sebedůležitost. Svou hloupost a ukvapenost. Je to život, kdy musí

člověk umět mlčet, ale také musí umět mluvit, když je to potřeba. Jako královna Ester, i kdyby za to mohl zemřít. Je to život neustálé práce na sobě, na svém srdci a své duši.

Je to život, který přijme jedinou člověku dostupnou Pravdu: Pravdu budeš muset pořád znovu a znovu hledat, nikdy se žádná nezmocníš, nikdy žádnou trvalou Pravdu nepochopíš. Protože pravdu můžeš jen přijmout od nějakého Ty, tvé „Já“ ji nikdy samo nenalezne – a proto ji budeš muset znovu a znovu hledat a poznávat a učit se jí rozumět.

Život podle Sebe je naopak život snadný, svůdný, přirozený a často i samozřejmý. Máme se přece umět prosadit, máme právo na to, aby druzí respektovali naše chutě, touhy a přání, aby respektovali naši individualitu a názory. Je to život, kdy se jen málo musí řešit a promýšlet, natožpak zkoumat do hloubky, protože všechno je přece tak jasné a samozřejmé!

Mordokaj si od začátku vybral život podle Pravdy. Časem se k němu přidala i Ester, pak dokonce i ten Achašvéróš a i ta Zereš, Hamanova manželka. Život podle Sebe si vybral Haman. Ten neustále se zlobící, frustrovaný Haman, který se neustále zaobírá akorát tím Mordokajem, který ho tak strašně trápí!

Mordokaj však na ten náročný a obtížný život podle Pravdy není sám – je s ním Ester, israelský lid, i ten Achašvéróš a Zereš, je s ním Hospodin. Haman je naopak čím dál tím víc sám: I ta žena ho pak v jeho názorech opustí a přejdou k Pravdě. Nakonec Haman odmítne i toho Boha, který mu raději dal facku a ponížil ho, jen aby měl Haman šanci otevřít oči a kát se – a konečně nahlédnout, jaký doopravdy je.

A tak je Haman spěšně odveden na hostinu královny Ester sám, protože, řečeno s Martinem Buberem, jeho „Já“ odmítlo všechna „Ty“. A tak to nevyhnutelně nastává, když člověk žije podle Sebe, podle svého „Já“. Pokud se neobrátím k Pravdě, pokud nedám právě na ta různá „Ty“ v podobě bližních a zejm. toho nejlepšího „Ty“ – Hospodina, jenž do poslední chvíle zápasí s každým z nás pro každého z nás, abychom nežili a neskončili jako Haman. Pak jsem čím dál více sám. **Otázky + rozhovor; Píseň: S401+ MP**